

Talvinen tervehdys,

luettavanasi on Jyväskylän kaupungin vammaispalveluiden uutiskirje 1/2019. Uutiskirjeessä kerrotaan vammaispalvelujen ajankohtaisista asioista ja esitellään vammaispalveluiden yksiköjä tai palveluja. Seuraava uutiskirje ilmestyy syys-lokakuussa 2019.

Uutiskirje lähetetään sähköpostilla yhteistyökumppaneille ja sen voi tulostaa vammaispalveluiden [nettisivuilta](#). Uutiskirje löytyy myös tulostettuna vammaispalveluiden yksiköiden ilmoitustauluilta. Uutiskirjettä voi välittää ja jakaa edelleen.

Mikäli et halua uutiskirjettä, ilmoitathan siitä kirjeen lähettäjälle. Voit antaa palautetta uutiskirjeestä sähköpostilla juho.suortti(at)jkl.fi.

Tämän uutiskirjeen aiheita ovat:

- Helpotusta henkilökohtaisen avun työnantajille sijaismaksajapalvelulla
- Kortepohjan toimintakeskuksen päivätoiminta jatkuu aamupäivä- ja iltapäivätoimintana
- Kuljetukset kilpailutetaan kuluvan kevään aikana
- Moniammatillinen tiimi arvioi itsemääräämistä rajoittavia toimia
- Yksikkö esittäytyy: Harjukoti: Tukea itsenäiseen asumiseen Harjukodilta; Vaajaharjun toimintakeskus
- Omaolossa voi arvioida oikeutta henkilökohtaisen apuun tai vammaispalveluiden kuljetuspalveluihin
- Henkilökohtaisen avun ja vammaisten hoitoavun palveluseleiden käyttöönottoa valmistellaan
- Kommunikaatio-osaaminen tukee asiakkaan itseilmaisua
- Kinetiikka toimintatapana avustamistilanteissa aktivoi ja osallistaa asiakasta

---

Helpotusta henkilökohtaisen avun työnantajille sijaismaksajapalvelulla

Jyväskylässä on otettu käyttöön henkilökohtaisen avun työnantajan tehtäviä helpottava sijaismaksajapalvelu. Sen kautta hoituu muun muassa palkanmaksu ja palkkalaskelmat työntekijöille, ilmoitukset tulorekisteriin, työnantajan vakuutukset ja muut palkanlaskentaan kuuluvat velvoitteet.

Jatkossa uudet työnantajat valtuuttavat vammaispalvelut hoitamaan palkanmaksuun liittyvät työnantajan velvoitteet sijaismaksajapalvelun kautta. Muut työnantajan vastuut ja velvoitteet sekä työnjohtotehtävät säilyvät edelleen työnantajilla.

Jyväskylässä on noin 400 henkilökohtaisen avun työnantajaa ja heillä noin 700 työntekijää eli henkilökohtaista avustajaa. Työnantajista jo noin 380 on ottanut palvelun käyttöön. Palaute palvelusta on ollut tähän mennessä positiivista.

www.jyvaskyla.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/vammaisten-palvelut

Kortepohjan toimintakeskuksen päivätoiminta jatkuu aamupäivä- ja iltapäivätoimintana

Kortepohjan toimintakeskuksen Päivätoiminta 2:ssa on kokeilun jälkeen otettu pysyvään käyttöön malli, jossa ryhmäkodeissa asuvat asiakkaat käyvät päivätoiminnassa kahdessa vuorossa. Muutoksen myötä asiakaspaikkojen määrä on lisääntynyt ja henkilöstö- ja tilaresurssit on pystytty aiempaa paremmin kohdentamaan aktiivisen päivätoiminnan tuottamiseen.

Uusien asiakkaiden myötä ryhmäläisten sosiaaliset suhteet ovat laajentuneet ja monipuolistuneet. Lyhyempi toimintapäivä palvelee erityisesti niitä asiakkaita, joille kokopäivän toiminta on liian pitkä. Aamupäivä- ja iltapäiväryhmiä muodostettaessa on huomioitu asiakaskohtaiset tarpeet kuten vuorokausirytmii.

Henkilökunta puolestaan on kokenut uusien asiakkaiden tuoneen työn sisältöön vaihtelua ja uusia haasteita, mikä on lisännyt työn mielekkyyttä ja työssä viihtymistä. Positiivista on ollut myös työmäärän tasaisempi jakautuminen työpäivän ajalle. Aikaa viriketoiminnan tuottamiseen on aiempaa enemmän, mikä on innostanut kehittämään toiminnan sisältöä sekä panostamaan yksilölliseen vuorovaikutukseen ja ohjaukseen.

Kuljetukset kilpailutetaan kuluvan kevään aikana

Jyväskylän kaupungin perusturvan henkilökuljetukset kilpailutetaan jälleen kuluvan kevään aikana. Sopimusautoilijoiden tulee täyttää ja noudattaa tiettyjä laatutasovaatimuksia. Päästäkseen mukaan hankintaan liikennöitsijöillä tulee olla esimerkiksi kokemusta erityisryhmien kanssa toimimisesta. Sopimusliikenne vastaa perusturvapalveluiden vaikeavammaisten kuljetuspalveluista, päivä- ja työtoiminnan sekä päiväkeskusten kuljetuksista.

Kuljetustarve koko perusturvan palveluiden osalta on noin 15 000 matkaa kuukaudessa. Uudesta sopimuksesta on tulossa kaksivuotinen. Kuljetusten kilpailuttamisen avulla saamme taattua kohtuullisen ja sopimuksin sidotun kuljetushintatason.

Palveluntarjoajat ovat suhtautuneet kilpailutukseen kiinnostuneesti. Moni autoilija osallistui jo viime keväänä vastaavaan kilpailutuskierrukseen ja nyt mukaan on tullut lisää palveluntarjoajia. Useimmat ovat taksiyrittäjiä, joilla on pitkä kokemus perusturvan asiakkaiden kuljettamisesta.

Moniammatillinen tiimi arvioi itsemääräämistä rajoittavia toimia

Kehitysvammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden tukeminen on tärkeä osa kehitysvammaisten palvelujen tavoitteita. On kuitenkin tilanteita, joissa henkilön oman tai muiden henkilöiden turvallisuuden takaamiseksi joudutaan käyttämään itsemääräämisoikeutta rajoittavia toimia.

Vaativatkin tilanteet hoidetaan ensisijaisesti tilanteita ennakoimalla, käyttämällä asiakkaan omia kommunikaatiokeinoja ja erilaisia ohjauksellisia käytäntöjä. Rajoittamistoimet ovat aina

Vammaispalvelut

20.2.2019

viimesijaisia. Kehitysvammalain mukaisia rajoittamistoimenpiteitä ovat esimerkiksi lyhytaikainen kiinnipitäminen, valvottu liikkuminen tai rajoittavien välineiden käyttäminen.

Rajoitustoimia arvioidaan jatkuvasti moniammatillisesti. Kehitysvammalain mukaan arvioinnissa on käytettävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemusta.

Arviointi alkaa asumispalvelujen tiimeistä, joissa mietitään asiakaskohtaisesti terveyteen ja käyttäytymiseen liittyviä asioita, ohjaukseen liittyviä asioita ja kommunikointiin liittyviä asioita. Jos rajoittamiskäytäntöjä on käytössä, arviointia tekevät asiakkaan tuntevan sosiaalityöntekijän lisäksi kehitysvammaisuuksien lääkäri sekä psykologi. Tarvittaessa keskustelua käydään myös kehitysvammaisen henkilön läheisten kanssa. Rajoitustoimenpiteiden käyttöä arvioidaan vähintään puolen vuoden välein.

Yksiköt esittäytyvät: Tukea itsenäiseen asumiseen Harjukodilta

Vaajakoskella kehitysvammaisen henkilön on mahdollista saada tukea itsenäiseen asumiseen Harjukodilta. Tukiasukkaat asuvat omissa asunnoissaan ja Harjukodin asumisyksikkö toimii tukiasukastyöskentelyn kotipesänä. Osa asukkaista asioi Harjukodissa päivittäin.

Tällä hetkellä tukea itsenäiseen asumiseen saa 13 asiakasta. Iältään he ovat 30-67-vuotiaita. Asiakkaiden tarve määrittää tuen intensiteetin. Yleisimmin työntekijä vierailee asiakkaan luona 1-3 kertaa viikossa ja käynnit ovat kestoltaan yhdestä kolmeen tuntiin. Käyntien sisällön määrittää asiakkaan tarve. Asiakkaan kanssa esimerkiksi hoidetaan kotiasiakareita ja muita asioita tai laitetaan ruokaa. Lisäksi ohjaajat havainnoivat asiakkaan terveydentilaa. Tapaamiset asukkaan kotona tapahtuvat asiakkaiden kotipäivinä, sillä suurin osa asukkaista on mukana päivä- tai työtoiminnoissa. Ohjaukseen liittyen lisäksi osa asukkaista saa hoidollista apua Harjukodilta, jossa osa myös ruokailee.

Tuetun asumisen ohjaus on asiakkaan rinnalla kulkemista tukien asiakkaan itsenäistä selviytymistä omassa asunnossaan ja omassa arjessaan. Osa tukiasunnoissa asuvista asukkaista on Harjukodin entisiä asukkaita. He ovat ryhmäkodissa asuessaan opetelleet itsenäisen asumisen taitoja.

Tuetun asumisen ohjaajia on kaksi, lisäksi kaikki Harjukodin ohjaajat osallistuvat tuetun asumisen ohjaukseen tarpeen tullen.

Yksiköt esittäytyvät: Vaajaharjun toimintakeskus

Vaajaharjun toimintakeskus on yksi Keski-Suomen vanhimpia toimintakeskuksia. Vaajaharjussa on järjestetty toimintaa kehitysvammaisille vuodesta 1962 lähtien. Vanhuus ei meitä kuitenkaan vaivaa, sillä toimintamme on hyvinkin nuorekasta. Asiakkaamme tulevat tänne Vesmanninmäelle lähinnä Vaajakoskelta, mutta myös muualta Jyväskylästä.

Mitäs täällä sitten touhutaan? Autonpesusta voi siirtyä sujuvasti esittämään Ridge Forresteria tai Sannia näytelmäämme. Liikuntaryhmät pitävät sekä näyttelijät että autonpesijät kondiksessa. Jos arjen siivous- ja keittiötyöt alkavat mättää, niin ainahan voi laulaa karaokea tai pelata uutuuspelejä ”kelkkyä” tai ”pongista”. Levyraadissa arvostelomme uudet ja vanhat

Vammaispalvelut

20.2.2019

biisit ihan ilman Jukka Virtasta ja lukupiirissä tutustumme Cheekin elämäkertaan. Teevee dokkareita katselemalla saamme tietoa ympäriöstä maailmasta ja yhteiskunnasta.

Vaajaharjun toimintakeskuksen näytelmätrilogiassa kolmas osa

Vaajakosken toimintakeskuksen Muistikuvaputkilo-näytelmätrilogian kolmas osa kertoo tärkeimmistä tapahtumista 1990-luvulta tähän päivään asti, hieman tähyilemme myös tulevaisuuteen. Luvassa on tuttuja naamoja ja ilmiöitä sekä hyvää musiikkia ja meininkiä.

Vappu Himmee-Pimmee ja Mikko Lempilampi kutsuvat katsojat kurkistamaan muistikuvaputkilon, joka näyttää merkkihetkiä 1990- luvulta tähän päivään. Samalla päättyy Vaajaharjun teatterin trilogia, joka starttasi pari vuotta sitten alkaen neljäkymmentäluvulta. Nyt seuraamme muun muassa Forresterin perheen käännteitä, 95:n MM-jääkiekon ratkaisevan aikalisän sekä runsaasti eturivin julkkiksia tositoimissaan.

Maaliskuussa toteutuvat esitykset ovat suunnattu vammaispalveluiden yksiköiden asukkaille ja asiakkaille sekä Vaajaharjun asiakkaiden omaisille.

Omaolossa voi arvioida oikeutta henkilökohtaisen apuun tai vammaispalveluiden kuljetuspalveluihin

Jyväskylässä on otettu helmikuussa käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisen Omaolo.fi:n oire- ja palveluarviot. Omaolon kautta voi arvioida omaa tarvettaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Vammaispalveluiden osalta Omaolossa voi arvioida onko sinulla tai läheiselläsi oikeus henkilökohtaisen tuen saamiseen tai oletko oikeutettu vammaispalvelujen kuljetuspalveluihin. Saat myös lisätietoa tilanteesi tueksi.

Linkit Omaolo palveluarvioihin löytyvät vammaispalvelujen nettisivuilta. Kysymyksiin vastaamalla saat joko suosituksen ottaa yhteyttä vammaispalvelujen sosiaalityöntekijään tai opastetaan sinua elämäntilanteeseensa sopivien kolmannen sektorin palvelujen pariin. Tulos on aina suuntaa antava ja voit aina ottaa yhteyttä vammaispalvelujen sosiaalityöntekijään ja tehdä hakemuksen.

Palvelun kehittämisestä vastaa valtion kehitysyritys SoteDigi Oy. Omaolo on otettu käyttöön vuoden 2018 aikana useissa kaupungeissa ja kuntayhtymissä, muun muassa Helsingissä, Tampereella, Oulussa ja Siun Sotessa. Palvelu on suunniteltu yhteensopivaksi kanta.fi - palvelujen kanssa, mutta vielä tässä vaiheessa palveluun syötetyt tiedot eivät tallennu terveydenhuollon potilastietoihin omakantaan.

Henkilökohtaisen avun ja vammaisten hoitoavun palvelusetelien käyttöönottoa valmistellaan

Vammaispalveluissa valmistellaan uusien palvelusetelien käyttöönottoa. Henkilökohtaisen avun palveluseteli on yksi tapa järjestää vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua. Tällä hetkellä henkilökohtaista apua on ostettu yksittäisille asiakkaille maksusitoumuksilla eri palveluntuottajilta. Vammaisten hoitoavun palveluseteli puolestaan korvaa ostetun hoitoavun maksusitoumukset.

Vammaispalvelut

20.2.2019

Sääntökirjassa kuvataan molempien setelien kohdalla palveluun liittyvät sisältö- ja laatuvaatimukset. Näin varmistetaan palvelun tasalaatuisuus palveluntuottajasta riippumatta, ja mahdollisiin epäkohtiin voidaan puuttua helpommin.

Asiakkaalla on palveluseteliä käyttämällä nykyistä parempi mahdollisuus valita palveluntuottaja. Myös palveluntuottajan vaihtaminen on joustavampaa kuin ostopalvelumallissa.

Tammikuisessa tuottajatapaamisessa oli mukana 19 eri palveluntuottajan edustajia keskustelemassa palvelusetelien sisällöistä. Valmistelutyö etenee niin, että ennen perusturvalautakunnan päätöksiä molemmat sääntökirjat käsitellään vammaisneuvostossa maaliskuussa.

Kommunikaatio-osaaminen tukee asiakkaan itseilmaisua

Erilaisten puhetta tukevien- ja korvaavien menetelmien käyttäminen, asiakkaan itseilmaisun tukeminen ja kommunikaatioaloitteisiin reagoiminen ovat asioita, jotka ovat koko ajan esillä vammaispalveluissa. Tavoitteena on kaikkien osapuolien tasa-arvoinen osaaminen ja sujuvampi kommunikaatio. Vammaispalveluiden koko henkilöstö on kehittänyt kommunikaatio-osaamistaan helmikuussa. Kevään aikana työntekijät koulutautuvat myös muun muassa tukiviittomien osalta. Kommunikaatioryhmä jatkaa myös hyvien käytäntöjen kehittämistä.

Kinestetiikka toimintatapana avustamistilanteissa aktivoi ja osallistaa asiakasta

Kortepohjan toimintakeskuksen Päivätoiminta 2 tarjoaa paljon tukea tarvitseville kehitysvammaisille aikuisille monipuolista ja yksilöllistä päivä- ja viriketoimintaa. Työ sisältää päivittäin avustamista erilaisissa arjen tilanteissa ja asiakassiirtymisissä, ja asiakkaista suuri osa käyttää pyörätuolia liikkumiseen.

Kinestetiikasta tuli yksikössä vakiintunut toimintatapa vuonna 2016, ensimmäisenä yksikkönä Jyväskylän kaupungin vammaispalveluissa. Tuolloin puolet henkilökunnasta kävi kinestetiikan peruskurssin. Avustamisiin ja siirtoihin liittyvät käytännöt uudistuivat nopeassa tahdissa.

Työntekijöiden osaamisen ja varmuuden kehittyessä ja asiakkaiden totuttua uusiin menetelmiin huomattiin, että siirtoihin ei enää tarvinnut käyttää niin paljon aikaa kuin ennen ja työn koettiin keventyneen.

Asiakkailta tullut palaute on ollut hyvää ja he ovat alun ihmetyksen jälkeen olleet mukana täysin rinnoin. Osalla asiakkaista on isoja toimintakyvyn rajoitteita ja he ovat tottuneita passiiviseen rooliin avustamistilanteissa. Nykyään kiinnitetään paljon huomiota pientenkin voimavarojen ja omaehtoisen liikkeen hyödyntämiseen. Asiakkaat aidosti nauttivat kosketuksesta, lähellä olemisesta ja osallisuudesta. Passivointia vältetään myös puheen tasolla, eli asiakasta ei siirretä vaan hän siirtyy, vaikka tarvitsisikin siinä paljon apua.

Myös kosketus ja kehollinen vuorovaikutus on tullut tärkeäksi elementiksi avustamistilanteissa. Asiakassiirto on ohjaajan ja asiakkaan välistä laatu-aikaa.

Vammaispalvelut

20.2.2019

Erilaisten avustamistapojen omaksuminen on helpottanut monipuolisen toiminnan järjestämistä, ja henkilönosturin käyttömahdollisuus ei määrittele toimintatilaa tai toiminnan sisältöä. Esimerkiksi yksikön multisensorisissa tiloissa asiakkaalla on enemmän valinnanvaraa, koska siirtymiset säkkituoliin, lattialle tai riippukeinuun onnistuvat ilman apuvälineitä, samoin pienet lepotauot retkillä tai porekylpyjä kylpylässä voidaan tarjota aiempaa useammalle asiakkaalle.

Anne Korpi, ohjaaja, sosionomi, Saija Sievänen, kehitysvammaisten ohjaaja,
kinestetikkakouluttaja

Juttu julkaistu kokonaisuudessaan Kinestetikka lehdessä 4/2018